

ERKEN DÖNEM ÖĞRENCİLERİN YAŞAM BECERİLERİ ÜZERİNE YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN DOKÜMAN ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Halil KONCAK¹

Ferit ÇİFTÇİ²

İbrahim KARAKAŞ³

Mehmet ÇİFTÇİ⁴

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de erken dönem öğrencilerinin yaşam becerileri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin doküman analizi ile incelenmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda 2013-2022 yılları arasında yürütülmüş olan toplam 18 lisansüstü tezi incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analiz yöntemi olarak nitel veri analiz tekniklerinden olan betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Yaşam becerileri üzerine yapılan tezlerin incelenmesinde; araştırmacılar tarafından ilgili literatürden yararlanılarak geliştirilen “Yayın İnceleme Formu” kullanılmıştır. Yayın inceleme formu; araştırmanın künyesi, araştırmanın alanı, konusu, yöntemi, veri toplama araçları, örnekleme, veri analiz teknikleri alt başlıklarından oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri ile ilgili en fazla tezin 2021 ve 2022 yıllarında yapıldığı ve araştırma türü olarak nicel araştırma yöntemlerini tercih ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda tezler araştırma temalarına göre incelendiğinde en çok problem çözme beceresi ve kişisel becerilerinin ele alındığı ve daha çok deneysel araştırma tekniğinin benimsendiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Doküman Analizi, Yaşam Becerileri, Lisansüstü.

¹ Şehit Cuma İbiş Ortaokulu, Siverek/Şanlıurfa /TÜRKİYE olnirem@gmail.com

² Şehit Cuma İbiş Ortaokulu, Siverek/Şanlıurfa /TÜRKİYE feritciftci@gmail.com

³ Halit Gülpınar Ortaokulu, Siverek/Şanlıurfa /TÜRKİYE ibrahimkarakas6380@gmail.com

⁴ Şair İbrahim Rafet Ortaokulu, Siverek/Şanlıurfa/TÜRKİYE mciftcim@gmail.com

INVESTIGATION OF GRADUATE STUDIES ON LIFE SKILLS OF EARLY PERIOD STUDENTS BY DOCUMENT ANALYSIS

Abstract

The aim of this study is to determine the opinions of teachers about the effect of pre-school education on the readiness of primary school first grade students. In this study, in which the qualitative research method was used, the data were obtained by "semi-structured, non-directive interview technique" from 50 teachers working in four public schools and one private school in Diyarbakir in the spring semester of the 2021-2022 academic year. Themes and codes were used in the presentation of the research data and comments were supported by quoting directly from some opinions. In the analysis of the data, "descriptive and content" analysis methods were used. According to the research findings, the teachers stated that the students who come to their classes after passing pre-school education have more developed problem-solving skills and the ability to produce solutions in the face of daily life problems compared to the students who did not receive pre-school education. At the same time, they stated that they spoke Turkish effectively and well, they were independent and comfortable in expressing themselves, they expressed their emotions correctly and did not hesitate, they had more self-confidence, they were competent in performing physical activities correctly, they exhibited psycho-motor behaviors comfortably and they were more successful in holding a pencil. . In addition, teachers suggested that all education stakeholders cooperate in order to give importance to pre-school education and bring participation to reasonable levels.

Keywords: Preschool education, Academic success, Teacher

1. GİRİŞ

Teknoloji çağı olarak isimlendirilen 21. yüzyılda, yaşam dinamiklerinin hızla değiştiğine, bilginin kullanılması, depolanması, üretilmesi, aktarılmasına yönelik her alanda değişmelerin olduğunu görmekteyiz. Dünya ülkelerinin temel hedeflerinden biri de eğitim ile toplumu bilgi toplumuna dönüştürmektir. Bu doğrultu da 21. yüzyılın gereklilikleri ile baş etmek için ülkelerin nitelikli insan yetiştirmeleri gerekmektedir. Günümüzde adını sıkça duyduğumuz ve üzerinde önemle durulan yaşam becerileri, alanyazında önleyici ve koruyucu çalışmalar kapsamında ele alınan, bireylerin değişim ve gelişim sürecinde varlıklarını etkin bir şekilde devam ettirebilmeleri için sahip olmaları gereken yeterlilikleri ifade etmektedir (Kolburan ve Tosun, 2011). Küresel düzeyde yaşanmakta olan teknolojik, bilimsel ve toplumsal gelişmeler, toplumların bireylerden beklentilerinin farklılaşmasını da beraberinde getirmiş ve aynı zamandan tüm bu değişim ile birlikte nitelikli insan gücüne ihtiyaç daha fazla hissedilir olmuştur (Silva, 2009). Bu ihtiyaç durumu, kişilerde bilgi, beceri ve değerlerin değişmesine yol açmış; öğrencilere başlıca eğitim bilgilerin yanında; problem çözme ve yaratıcı düşünme gibi bilişsel, iletişim kurma ve girişimcilik gibi öz denetim, öz güven ve sosyal gibi kişisel beceriler ve yeterliliklerin kazandırılması kaçınılmaz hale gelmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020).

Bu bağlamda gerek gelişmekte gerekse gelişmiş olan ülkelerin dünyadaki teknolojik, bilimsel ve toplumsal gelişmeleri takip ederek, edindiği kazanımları kendi faydasına dönüştüren, üretken, yenilikçi, kısaca donanımlı bireyler yetiştirmektir (Aydeniz, 2017; Donnelly ve Ryder, 2011; Ulutan, 2018). İstenilen bu donanımlı bireylerin yaşam becerilerine sahip olmasının önemli bir yeri vardır (Ümmet ve Demirci, 2017). Yaşam becerileri; eleştirel düşünme ve karar verme, kendini idare etme ve sorunlarla başa çıkma, yenilikçilik girişimcilik yaratıcılık, iletişim ve kişiler arası becerileri çevreleyen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Bahar vd., 2014; Fox, Schroeder ve Lodl, 2003; Kavacık, Kılınç ve Kavacık, 2015; MEB, 2014; Railsback, 2002; World Health Organization (WHO), 2004). Aynı zamanda bu beceriler, bireylerin akademik, sosyal, kişisel ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları yeterlilikler şeklinde de açıklanmaktadır (Eskici ve Özsevgeç, 2019). Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı, Ekim 2018'de "*Mutlu Çocuklar Güçlü Türkiye 2023 Eğitim Vizyonu*" adlı, beş yıllık hedefler ve planlamaların olduğu belge yayımlamıştır. Bu eğitim vizyon belgesinde yayınlanan belgeler arasında yer alan uygulamalardan biri de yaşam beceri ile ilgilidir. 2023 eğitim vizyonu çerçevesinde ülkemizin tüm okullarda kurulması hedeflenen "Beceri Atölyeleri" ile "çocukların yeteneklerine, mizaçlarına ve ilgilerine yönelik gelişimlerinin sağlanması" amaçlanmıştır (MEB, 2018). Yine aynı başlık altında "derslerde kişiselleştirme, derinleştirme ve uygulamaya zaman ayrılması ile ders anlatım programlarının modüler, bütüncül ve yetenek kümeleriyle ilişkilendirilmiş biçimde ele alınacağı" açıklanmıştır. (MEB, 2018).

Yaşam becerileri eğitsel olarak Loris Malaguzzi, Jean Piaget, Seymour Papert Reggio Emilia gibi eğitim aydınlarının tasarımı ve üretimi yapmayı önemseyen yaklaşımlarını desteklemektedir (MEB, 2021). Genel olarak bakıldığında okullarda yaşam beceri etkinlikleri yaparak-yaşayarak öğrenme, tasarım odaklı düşünme, deneysel öğrenme, (STEM/STEAM eğitimi) disiplinler arası yaklaşımlar gibi somut ve bütüncül çalışmaların ortaya konulacağı temeller üzerine dizayn edilmiştir. Beceri odaklı düşünme; anlama, gözlemlenme, prototip oluşturma, fikri genişletme, sorunu tanımlama, test etme-yineleme basamaklarının izlenmesiyle üst bilişsel becerileri gibi bütünsel bir gelişimini sağlamaktadır (Scheer, Noweski ve Meinel, 2012). Beceri odaklı düşünme, sezgisel düşünme ve analitik düşünme kesişim noktasını oluşturur (Henriksen, 2017).

21.yy becerileri olarak da adlandırılan bu yaşam becerilerine sahip öğrenciler nitelikli iş gücünü oluşturacaklardır. Bu nedenle iş dünyası ve siyasi liderler de okullardan bu becerilerin

kazandırılmasını beklemektedir (Griffin ve Care, 2015). Tüm bu çerçevede; 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde de öğrencilerin yaşam becerilerinin güçlendirilmesi için tüm okullarda Tasarım Beceri Atölyeleri (TBA) kurulması planlanmıştır (MEB, 2018). Bu atölyeler, var olan becerilerinin geliştirilmesi ve öğrencilere yeni yaşam becerilerinin kazandırılması bakımından büyük önem taşımaktadır (Güleş ve Kılınc, 2020; Gündoğan ve Can, 2020; MEB, 2018). Tüm bu doğrultuda öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme, üretkenlik, takım çalışması ve çoklu okuryazarlık gibi kilit becerilerinin kazandırılmasında yaşam becerileri önemli bir noktada bulunmaktadır (MEB, 2018). Erken çocukluk dönemindeki çocukların, yaşam becerilerini etkin hale getirmek için çocukların öğrenmenin merkezinde olması gerekmektedir. Öğrenen merkezli yaklaşımlarda çocuklar, kendi öğrenme yöntemlerini de seçebilme şansı bulurlar (Oktay, 2007). Erken çocukluk dönemindeki bir çocuk kendi öğrenmesine kendi karar verir, öğrenme sürecini şekillendirir ve üzerine çalışmak istediği konuyu kendi keşfeder ve seçerse doğal olarak araştırmaya istekli, yaratıcı ve bilişsel süreçleri etkin bireyler yetişeceği kabul edilebilir. Dünyada uygulanan çağdaş erken dönem öğrencilerin eğitim yaklaşımları incelendiğinde de çocuğun eğitimin merkezinde olduğunu görülmektedir. Örneğin, Reggio Emilia yaklaşımında “çocuk imajı” önemlidir. Bu imaja göre çocuklar, korunmaya muhtaç ve kendi başına bir şeye karar veremeyen kişiler değildir. Çocuklar sorgulayan, araştıran, üzerinde çalışmak istediği projeye kendisi karar verebilen ve çözüme kendisi ulaşabilen bireylerdir. Reggio Emilia yaklaşımında öğretmenler, çocuğun karakterine ve onun fikirlerine saygı duyarlar. Öğretmenlerin en büyük görevi, çocukları iyi gözlemlemek ve hangi konuda çalışmak istiyorlarsa onlara rehber olmaktır (Edwards, Gandini ve Forman, 2011; Pekdoğan, 2012). Bir diğer çağdaş yaklaşım olan Waldorf yaklaşımı da çocuğun kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alabileceğini ve çocuğun eğitimin merkezinde yer aldığını savunmaktadır. Waldorf yaklaşımına göre çocuk, düzeltilmeye ve yönlendirilmeye ihtiyaç duyan kişi değildir. Belirli bir yöneticinin olmadığı Waldorf okullarında çocuk, öğretim sürecinin hatta yönetim sürecinin de parçasıdır. Öğretmenler çocuklara karşı sonsuz saygı ve sevgi duyarlar ve çocukların ortaya çıkardıkları ürünler/çalışmalar değerlidir (Bayhan ve Bencik, 2008; Demirci ve Arslan, 2019). Çocuk merkezli yaklaşımların ortak özellikleri incelendiğinde çocukların dinamik bir öğrenme süreci içerisinde doğal olarak yaşam becerileri geliştirebildikleri görülmektedir.

Literatür incelendiğinde, erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri ile ilgili 2014 yılından itibaren Türkiye'de yapılan tez ve makalelere konu olmaya başladığı görülmektedir (Robinson ve Zajicek, 2005; Göktürk İnce, 2014; Kaya, 2016; Yıldırım, 2017; Topçu Bilir, 2019;). Bu çalışmaların doküman analizi yoluyla genel eğilimlerinin belirlenmesinin konu ile ilgili yapılması planlanan gelecek araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Araştırmaların bir sentezi olan doküman analizi, araştırma bilgisini genişleterek belli bir konu alanı ile ilgili gelecekteki araştırmaların şekillenmesinde önemli bir rol üstlenmektedir (Chang, Chang ve Tseng, 2010; Suri ve Clarke, 2009). Doküman analizi yoluyla nitel ve nicel araştırmaların genel eğilimlerinin incelenmesi ve araştırmacılara kendi araştırmalarını planlarken rehber olması amaçlanmaktadır (Selçuk, Palancı, Kandemir ve Dündar, 2014). Doküman analizi ile belli bir kapsamdaki bilimsel araştırmaların yöntem, konu alanı, örneklem ve analiz yöntemi gibi birçok faktör açısından incelenerek genel eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Erken dönem öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik ülkemizde birçok çalışma yürütüldüğü ve bu çalışmaların yöntem, örneklem grubu, veri toplama aracı, veri analizi, konu alanı gibi birçok yönden birbirinden farklılaştığı görülmektedir. Alanyazında birçok farklı alanda araştırmacıların eğilimlerini ortaya koymaya yönelik birçok doküman analizi çalışması yer almaktadır (Göktaş ve ark., 2012; Kutluca ve ark., 2018; Turhan Türkkkan ve Arslan Namlı,

2018; Yaşar ve Papatğa, 2015). Fakat ilgili literatürde ülkemizde erken çocukluk dönemi yaşam becerileri üzerine yapılan çalışmaların eğilimini ortaya koymaya yönelik herhangi bir doküman analiz çalışmasının olmaması, bu çalışmayı gerekli ve önemli kılan unsurlardan biridir. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı erken çocukluk dönemi yaşam becerileri üzerine yapılan çalışmaların farklı değişkenler açısından nasıl bir eğilime sahip olduğunu belirlemektir. Bu araştırmanın amacı kapsamında erken çocukluk dönemi yaşam becerileri alanında üretilen lisansüstü tezleri konu, yöntem ve analiz teknikleri bağlamında incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır. Erken çocukluk dönemi yaşam becerileri alanında üretilen lisansüstü tezlerin;

1. Genel karakteristik (Yıl, konu, araştırma türü, örneklem vb.) özellikleri nelerdir?
2. Konu dağılımı nasıldır?
3. Araştırma deseni ve araştırma yöntemi dağılımı nasıldır?
4. Örneklem yöntemleri ve örneklem kitlesi dağılımı nasıldır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, “*Doküman İnceleme Yöntemi*” kullanılmıştır. Bu yöntem, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı ve sözlü materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman inceleme yöntemi ile yapılan bu çalışma, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi ile gerçekleştirilmektedir (Neuman, 2010).

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri erken çocukluk dönemi çerçevesinde 2013-2022 yılları arasında yayımlanan tezlerden alınarak oluşturulmuştur. Tezlerden tespitinde “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanı üzerinde tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda 18 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Tezleri incelemek üzere araştırmacılar tarafından bir “*Makale Bilgileri Toplama Formu*” geliştirilmiştir. Daha sonra incelemeye dâhil edilen tezler 4 araştırmacıya paylaştırılmış ve her araştırmacı makaleyi inceledikten sonra elde ettiği bilgileri bu forma yazmıştır. Makale bilgilerini toplama işlemi tamamlandıktan sonra her araştırmacı diğer araştırmacıların yaptığı çalışmaları da kontrol ederek olası hataların önüne geçilmiştir.

3. BULGULAR

Çalışmada taranan lisansüstü tezler çalışmanın yılı, konusu, amacı, yöntemi ve temalara dair genel bilgiler Tablo.1 de verilmiştir. erken çocukluk dönemi yaşam becerileri konulu incelenen alt temalar üzerinde yapılan çalışmaların tamamına yakını birbirine benzer sonuçların olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular grafiklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Araştırmada incelenen çalışmaların genel karakteristik özellikleri

<i>Problem Çözme Beceresi (P.Ç.B.)</i> <i>Yaratıcı Düşünme Beceresi (Y.D.B.)</i> <i>Etkili İletişim Beceresi (E.İ.B.)</i> <i>Kişisel Beceriler (K.B.)</i>	İNCELENEN TEMALAR
--	------------------------------

	Yıl	Konu	Araştırma Türü	Örnekleme	Veri Toplama Tekniği	Çalışmanın Amacı	P.Ç.B.	Y.D.B.	E.İ.B.	K.B.	SONUÇ
1	2013	“Yaşam becerileri psikoeğitim programının boşanmış aile çocuklarının uyum düzeylerine etkisi”	Nicel	10 Okul öncesi öğrencisi	Deney Kontrol Grubu	Bu araştırmanın temel amacı, yaşam becerileri psikoeğitim programının boşanmış aile çocuklarının uyumları üzerindeki etkilerinin araştırılmasıdır.	✓	✓	✓		Olumlu
2	2014	“Barışçıl yaşam becerileri temalı eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi”	Nicel	50 Okul öncesi öğrencisi	Deney Kontrol Grubu	“Bu çalışmanın amacı, barışçıl Yaşam Becerileri Temalı Eğitim Programı’nın okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisi incelenmiştir.”	✓	✓		✓	Olumlu
3	2015	“Hayat bilgisi dersinde öğrencilerin yaşam becerilerinin geliştirilmesinde etkin öğrenme uygulamaları”	Nicel	37 Öğrenci	Anket	“Bu araştırmanın temel amacı, Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin yaşam becerilerinden öz - yönetim becerilerinin geliştirilmesinde etkin öğrenme uygulamalarının etkisinin belirlenmesidir.”	✓			✓	Olumlu
4	2016	“Yaşam Becerileri Programının (Ybp) 4 yaş çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisi”	Nicel	62 Okul öncesi öğrencisi	Deney Kontrol Grubu	“Bu araştırmanın amacı Yaşam Becerileri Programı’nın anaokuluna devam eden 4 yaş çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisi incelenmiştir.”	✓			✓	Olumlu
5	2017	“STEM uygulamalarının öğrencilerin akademik başarı, bilimsel süreç ve yaşam becerileri üzerine etkisi”	Karma Yöntem	28 Öğrenci	Birden fazla ölçme aracı	Bu çalışmada, STEM (Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) uygulamalarının fen bilgisi öğretim programına entegrasyonunun öğrencilerin akademik başarı, bilimsel süreç ve	✓	✓		✓	Olumlu

						yaşam becerileri üzerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.					
6	2017	Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaşam becerisi eğitim programının çocukların yaşam becerilerine ve sosyal uyumlarına etkisi	Karma Yöntem	36 öğrenci	Birden fazla ölçme aracı	Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarına uygulanan yaşam becerileri eğitimi programının çocukların yaşam becerilerine ve sosyal uyumlarına etkililiğini incelemektir.	✓		✓	✓	
7	2018	“Montessori anne destek eğitim programının; Montessori eğitimi alan 4-5 yaş çocukların matematik ve günlük yaşam becerilerine etkilerinin incelenmesi”	Nitel	19 Öğrenci	Deney Kontrol Grubu	Bu araştırma Montessori eğitim yöntemi ile okulöncesi eğitim alan ve anneleri “Montessori Anne Destek Programı”na katılmış deney grubu çocuklar ile “Pür Montessori” eğitimi alan 4-5 yaş kontrol grubu çocukların matematik ve günlük yaşam becerilerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır.	✓			✓	Olumlu
8	2018	“Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri dersi öğretim programında yer alan yaşam becerilerinin öğrencilere kazandırılmasına yönelik yaklaşımlarının değerlendirilmesi”	Nitel	10 Sınıf Öğretmen	Görüşme	Çalışmanın amacı; sınıf öğretmenlerinin 3. Ve 4. Sınıf fen bilimleri dersi öğretim programında yer alan yaşam becerilerinin öğrencilere kazandırılmasına yönelik görüşleri belirlenmiş ve bu becerilerden analitik düşünme becerisini geliştirmeye yönelik sınıf içi uygulamaları incelemektir	✓	✓	✓	✓	Olumlu
9	2019	“Dil gelişimini destekleyici oyun etkinlikleri programının 5-6 yaş grubu mülteci çocukların dil gelişimlerine ve günlük	Nitel	50 Öğrenci	Deney Kontrol Grubu	Bu araştırma, Dil Gelişimini Destekleyici Oyun Etkinlikleri Programı’nın 5-6 yaş grubu mülteci çocukların dil gelişimlerine ve günlük yaşam becerilerine etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.	✓		✓	✓	Olumlu

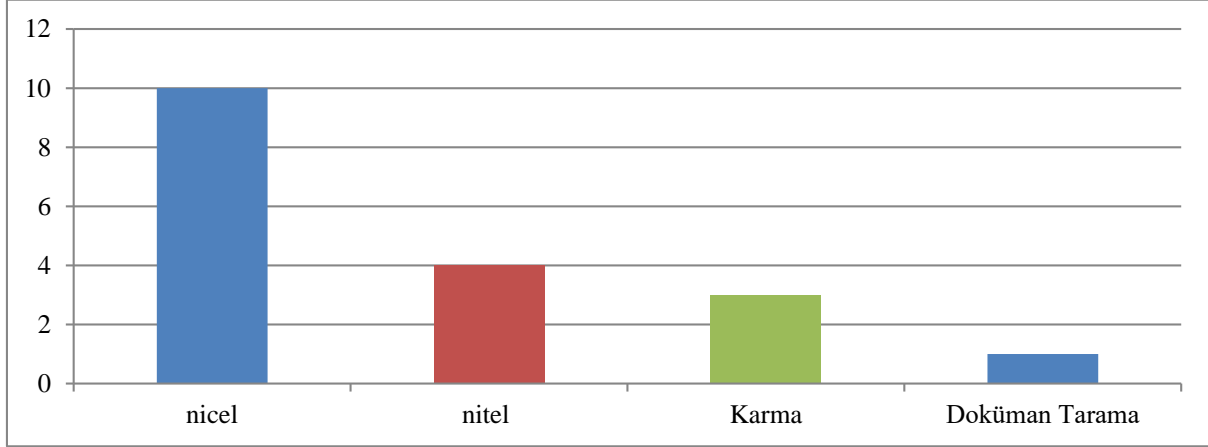
		yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi”									
10	2019	“Yaşam becerileri programının beş yaş çocuklarının yaşam becerileri, benlik algıları ve sosyal duygusal uyum düzeylerine etkisi”	Nicel	41 öğrenci	Deney Kontrol Grubu	Bu araştırmanın amacı yaşam Becerileri Programının beş yaş çocuklarının yaşam becerileri, benlik algıları ve sosyal duygusal uyum düzeylerine etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.		✓	✓	✓	
11	2020	“İlkokul düzeyinde öğrencilere kazandırılması gerekli temel yaşam becerilerinin hayat bilgisi dersi bağlamında analizi”	Nicel	101 Öğrenci	Anket	Araştırmanın amacı; öğretmen, veli ve alan uzmanı akademisyenlerin ilkokul hayat bilgisi dersinde öğrencilere kazandırılması gerekli olan temel yaşam becerilerine ilişkin görüşlerini ve becerilere ilişkin uzlaşma durumlarını tespit etmektir.	✓			✓	Olumlu
12	2020	“Montessori eğitim yönteminin okul öncesi (36-66 ay) çocuklarının günlük yaşam becerilerine ve ebeveyn tutumlarına etkisinin incelenmesi”	Nicel	414 ebeveyn	Anket	Çalışmada Montessori eğitimi alan çocukların günlük yaşam becerilerini öğrenme seviyelerinin ebeveynlerinin tutumlarına etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.	✓		✓		Olumlu
13	2021	“Montessori günlük yaşam becerileri çalışmalarının zihinsel yetersizliği olan çocukların öz bakım becerilerine etkisi”	Nitel	35 öğrenci	Deney Kontrol Grubu	Bu çalışmada Montessori günlük yaşam becerileri çalışmalarının zihinsel yetersizliği olan çocukların öz bakım becerilerine etkisi incelenmiştir.	✓				Olumlu
14	2021	“Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi ”	Nicel	475 Öğretmen	Anket	Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir.	✓			✓	Olumlu

15	2021	“Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde düşünme ve yaşam becerilerinin eğilimleri: Nitel meta sentez çalışması”	Doküman Analizi	322 Tez makale	Karma	Çalışmasının amacı Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde düşünme ve yaşam becerilerine yönelik yapılmış çalışmaların eğilimlerini belirlemektir.	✓	✓	✓	Olumlu
16	2022	“Waldorf, Montessori ve MEB Okul Öncesi Eğitim programlarına devam eden 48-60 aylık çocukların yaşam becerilerinin incelenmesi”	Karma	20 Öğretmen	Birden fazla ölçme aracı	Bu araştırmanın amacı Waldorf, Montessori ve MEB okul öncesi eğitim programına devam eden 48-60 aylık çocukların yaşam beceri puanları arasında fark olup olmadığının incelenmesidir.	✓	✓	✓	Olumlu
17	2022	“İlkokul fen bilimleri dersinde bağlam temelli öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin yaşam becerilerine etkisi”	Nitel	39 Öğrenci	Görüşme	Bu araştırmanın amacı ilkökul fen bilimleri dersinde bağlam temelli öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin yaşam becerilerine etkisini incelemektir.	✓			Olumlu
18	2022	“Yaratıcı drama temelli yaşam becerileri eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının yaşam becerileri düzeylerine etkisi”	Nicel	16 Öğrenci	Birden fazla ölçme aracı	“Bu araştırmanın amacı, yaratıcı drama temelli yaşam becerileri eğitim programının okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının yaşam becerileri düzeylerine olan etkisini incelemektir.	✓			Olumlu

Tablo 1’de görüldüğü üzere, erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri üzerine yapılan tezlerde araştırmacılar genel olarak nicel araştırma yöntemleri tercih ettikleri görülmektedir. Tezlerin büyük çoğunluğunda örneklem grubu olarak öğrencileri tercih edildiği söylenebilir. Ayrıca bazı tezlerde ise öğretmen adayları ve ebeveynler de örneklem grubu olarak tercih edilmiştir. Yine tablo incelendiğinde tezlerin büyük çoğunluğunda veri toplama aracı olarak deney kontrol grubu tekniğini tercih ettikleri görülmektedir. İncelenen temalar ise olumlu yönde olduğu söylenebilir.

3.1. Araştırmanın Yöntemine Göre Tezlerin Dağılımı

İncelenen tezlerin yöntemine göre dağılımı Şekil 2’de verilmiştir.

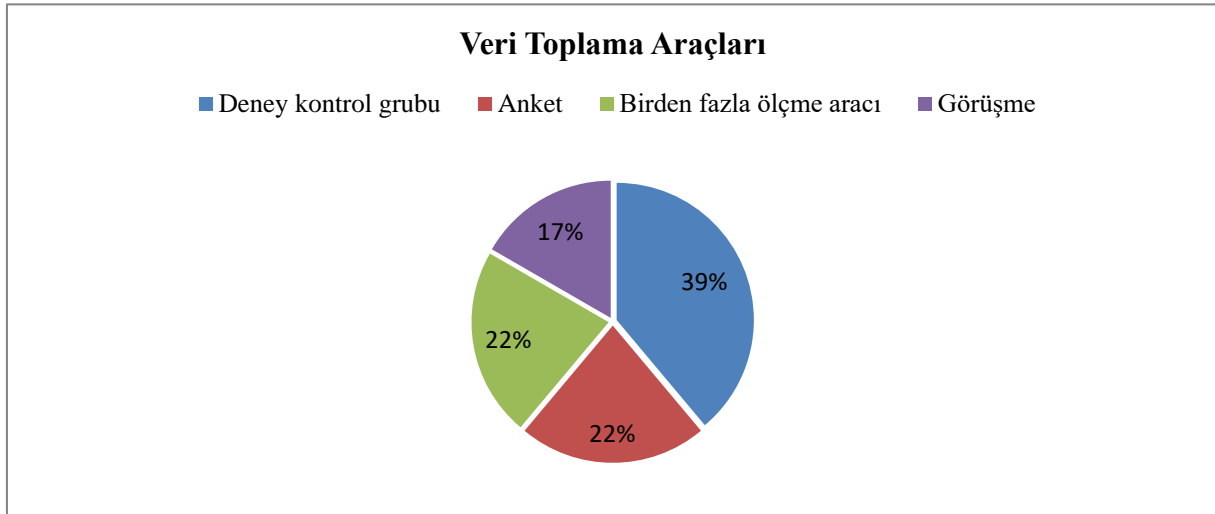

Şekil 1. Çalışmalarda benimsenen paradigmlar

Grafik incelendiğinde çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin (10 çalışma; % 60) nicel, (3 çalışma; %16) nitel, (3 çalışma; %16) karma yöntemle ve son olarak (1 çalışma; %0,8) doküman tarama yöntemi ile yapıldığı görülmektedir.

3.2. Araştırmalarda Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

Şekil-3'te Araştırma yöntemleri çerçevesinde kullanılan veri toplama teknikleri verilmiştir.

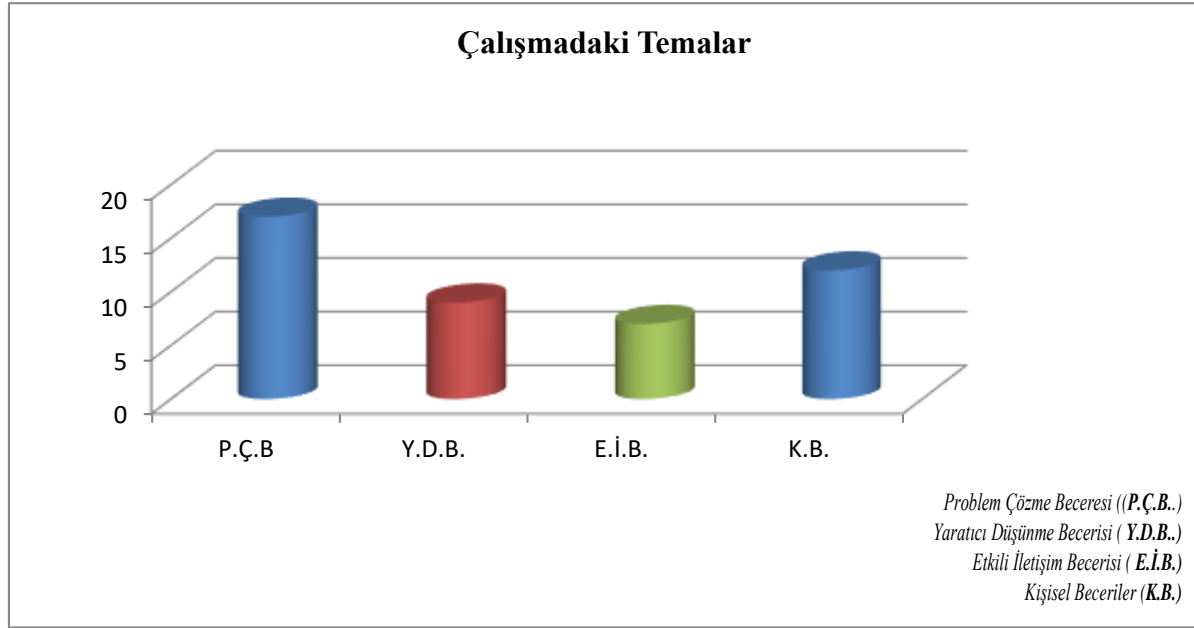
Şekil 2. Çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları

Grafiğe göre; en çok (%39) Deney kontrol tekniğinin kullanıldığı görülürken en az (% 9) birden görüşme tekniği aracı kullandığı tespit edilmiştir.

3.3. Araştırmada Ele Alınan Konulara Göre Dağılım

Araştırmalar konularına göre incelendiğinde 4 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; araştırmalar problem çözme beceresi, yaratıcı düşünme beceresi, etkili iletişim becerisi ve kişisel beceriler olmak üzere 4 başlıkta alt temalar oluşturulmuştur. Yaşam becerileri üzerine yapılan tezlerde araştırmacılar genel olarak problem çözme beceresi (17 çalışmada; % 95),

yaratıcı düşünme becerisi (9 çalışma; % 55), etkili iletişim becerisi (7 çalışmada; % 41) ve kişisel beceriler (12 çalışmada; % 68) konuları üzerinde durulduğu görülmektedir.

Şekil 3. Çalışmalardaki temalar.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, 2013-2022 yılları arasında yaşam becerileri konusunda yayınlanan lisansüstü tezler araştırılmıştır. Bulgular, tablo ve grafiklere aktararak sunulmuştur. Bulgulara göre alanyazında yer alan birçok çalışmanın sonuçlarının paralel ilerlediği görülmektedir. Yaşam becerileri ile ilgili olarak gerçekleştirilmiş ve çeşitli kongrelerde veya sempozyumlarda sunulmuş bildiriler ile makale düzeydeki çalışmalar bu araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Bu nedenle, bildiri ve makale analizine dayalı olarak gerçekleştirilecek yeni çalışmalar, yaşam becerileri alanındaki araştırmalara yeni bakış açıları sağlayabilir. Araştırmacılar yaşam becerileri ile ilgili farklı yıllarda, farklı değişkenleri ele alarak erken dönem çocukların yaşam becerileri konulu çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışma yaşam becerileri alanında yapılan çalışmaları daha özele indirgeyerek, erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri alt boyutlarını ayrı ayrı ele alarak değerlendirme olanağı sağlaması bakımından da önemlidir.

- Erken dönem öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik yapılmış çalışmalar en çok 2019 ve 2020 yıllarında yapılmıştır.
- Çalışmalar en çok yüksek lisans düzeyinde tez yayını türündedir. İkinci sırada doktora çalışmaları gelmektedir.
- Çalışmalar çoğunlukla öğrencilerin beceri düzeyini ölçen konulardan oluşmaktadır.
- Çalışmalar ağırlıklı olarak Sosyal Bilgiler disiplinde yapılmıştır.
- Çalışmalarda en çok nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel çalışmalarda deney kontrol grubu diğerlerine göre daha fazla tercih edilmiştir. Nitel çalışmalarda ise görüşme en çok tercih edilen nitel araştırma desendir.

- Erken dönem öğrencilerin yaşam becerilerine yönelik yapılmış çalışmalarda en çok problem çözme becerilerine yönelik konular incelenmiştir. İkinci sırada kişisel beceriler; üçüncü sırada yaratıcı düşünme becerileri gelmiştir. Son sırada etkili iletişim becerileri işlenmiştir.

Erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri ile ilgili yapılmış çalışmaların en çok 2019 yılında yapıldığı görülmüştür. Çalışmada bu sonuca ulaşılması 2018 yılında programların yenilenmesi ve beceriler kısmının ulusal düzeyde belirlenen standartlarla revize edilmesinden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri ile ilgili yapılmış çalışmalarının ağırlıklı olarak yüksek lisans düzeyinde tez çalışmaları olduğu ikinci sırada doktora çalışmalarının yer aldığı görülmüştür. Yüksek lisans tez çalışmalarının ilk sırada yer alması beklenen bir sonuçtur. Araştırmanın bu bulgusu (Güven ve Kılıç, 2017; Şimşek, 2019)'in çalışmalarını desteklemektedir. Erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri ile ilgili yapılmış çalışmaların araştırma yöntemlerinde en sık nicel araştırma yöntemi kullanıldığı görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu (Akaydın ve Kaya, 2015; Tarman, Acun ve Yüksel, 2011; Ütkür, 2018; Sökmen, 2021) tarafından yapılmış çalışmaların sonuçları ile aynıdır. Eskici ve Özsevgeç (2019) tarafından yapılmış çalışmanın sonuçlarıyla benzerdir. Fakat Yılmaz ve Göçen'nin (2019) çalışmalarından elde ettikleri bulgu ile çelişmektedir. Bu çelişkinin nedeni bu çalışmaya Sosyal Bilgiler disiplininde eklenmesi olabilir. Bununla birlikte tarama çalışmalarının var olan durumu ortaya çıkardığı fakat derine inemediği ifade edilmektedir (Küçükoglu ve Ozan, 2013). Bu doğrultuda, yaşam becerileri ile ilgili yapılmış çalışmaların bir durum tespiti niteliği taşıdığı söylenebileceği gibi deneysel desenin kullanıldığı çalışmaların sayısının fazla olması yaşam becerilerini geliştirmek amacıyla kapsamlı çalışmaların yapıldığını göstermektedir. Erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri ile ilgili yapılmış çalışmaların örneklem düzeylerinde en çok öğrenci ve öğretmenlerin olduğu görülmüştür. Çalışmaların örneklem düzeyinin bu şekilde çıkması çalışmaların araştırma türü ve içerdiği konularla paraleldir. Araştırmanın bu bulgusu Arık ve Türkmen'nin (2009) yaptıkları çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Bununla birlikte, çalışmalarda en çok öğretmen ve öğrencilerin yaşam becerileri düzeyleri üzerinde çalışılmıştır. 10-50 aralığında yoğunlaştığı görülmüştür. Örneklem büyüklüğünün ise Göktaş ve diğerleri (2012) çalışmalarındaki bulgularla örtüşmektedir. Çalışmaların bu konuda yoğunlaşmasının nedeni beceri eğitimi uygulayıcıların ne düzeyde becerilere sahip olduklarının tespiti olabilir. Ayrıca öğretmen ve öğrencilerin yaşam becerileri eğitimi ile desteklenmesine dikkat çekmek olabilir. Lee (2018) tarafından gerçekleştirilen yaşam becerilerine yönelik meta sentez çalışmasında eğitimcilerin yaşam becerileri eğitimi üzerinde desteklenmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri ile ilgili yapılmış çalışmalarda en çok veri toplama araçlarında deney kontrol gurubu desenin kullanıldığı görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu (Bektaş ve Karadağ, 2013; Şahin ve diğerleri, 2011) çalışmalarında elde ettikleri sonuçlarla paraleldir. Çalışmaların nitel veri analizinde en sık içerik görüşme tekniği kullanıldığı görülmüştür. Bu bulgu (Dağıstan, 2019; Doğan, 2019; Uslu, 2019) tarafından yapılmış çalışmaların sonuçlarına benzer niteliktedir. Erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri ile ilgili çalışılan alt konulara bakıldığında, problem çözme becerileri v gibi konulara daha çok ağırlık verildiği görülmektedir. Bu konulara ağırlık verilmesinin sebebi, öğretmenlerin bu konuda zorlanmaları olabilir. Buna göre en çok zorlanılan konulardan birinde en fazla çalışmanın yapılması, zorlukların giderilmesi açısından büyük öneme sahiptir. İncelenen temalar olumlu yönde olduğu görülmüştür. Söz konusu bulgu yaşam becerileri alanında yapılan çalışmalarda elde edilen bulguları destekler niteliktedir (Akaydın ve Kaya, 2015; Tarman, Acun ve Yüksel, 2011; Ütkür, 2018; Sökmen, 2021). Garvan (2013) yaşam becerileri ile ilgili yapmış

oldukları meta analiz çalışmalarında çalışma sayılarının olumlu bir şekilde sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuç olarak bu çalışmada ele alınan yaşam becerileri lisansüstü çalışmalarında konu ve yöntem bağlamında büyük benzerliklerin olduğu, söz konusu çalışmaların belirli bir düzlemde ilerlediği, farklılıkları dikkate alan, derinlemesine çalışmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde yaşam becerileri alanında üretilen tezlere ilişkin bir tipoloji ortaya çıkarılabilir. Sonuç olarak, araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri üzerine yapılan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun nicel yöntemlere dayalı olduğu görülmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda araştırmacılar nitel veya karma yöntemler kullanarak problem durumlarına yönelik derinlemesine çıkarımlarda bulunabilirler.
- Erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri üzerine yapılan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun deney kontrol gurubu verilerin kullanılmasına dayalı olduğu görülmüştür. Bunun aksine öğrencilerin yaşam becerileri başarısının artırılmasına yönelik yapılması gerekenlerin belirlenmesine yönelik ise yeterli çalışma olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda araştırmacılar ülkemizde yaşam becerileri örneklem grubunda yer alan öğrencilerin öğretim ortamlarının tasarlanmasına yönelik yarı deneysel çalışmalar yapabilirler.
- Erken dönem öğrencilerin yaşam becerileri üzerine yapılan lisansüstü tezlerde öğretmen adayların görüşlerine yönelik yeterince çalışma olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin yaşam becerileri başarısının artırılmasında rolü düşünüldüğünde, öğretmen adaylara yönelik hizmet içi eğitim ortamları tasarlanmasına yönelik araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akaydın, B., & Kaya, S. (2015). Türkiye’de ilkökul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler alanında yapılan ve ulusal indeksli dergilerde yayınlanan araştırmalara yönelik bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 251-264.
- Arık, R. S. & Türkmen, M. (2009). Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi. Retrieved December 2009. <http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfki-tap/pdf/488.pdf>.
- Aydeniz, M. (2017). Eğitim sistemimiz ve 21. yüzyıl hayalimiz: 2045 hedeflerine ilerlerken, Türkiye için STEM odaklı ekonomik bir yol haritası. Erişim adresi: http://trace.tennessee.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1019&context=utk_theopubs. Erişim tarihi: 13 Mayıs 2021.
- Bayhan, P. ve Bencik, S. (2008). Erken çocukluk dönemi programlarından Waldorf yaklaşımına genel bir bakış. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 15-25.
- Bektaş, M., & Karadağ, B. (2013). The tendencies and assessments of post graduate thesis made in the field of life study teaching Hayat bilgisi öğretimi alanında yapılan lisansüstü tezlerinin eğilimleri ve değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 10(2), 113-129.

- Dağıstan, F. (2019). *Hayat Bilgisi dersine yönelik lisansüstü tezlerin meta analizi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Kırşehir.
- Demirci, G. (2017). Yaşam becerileri e.ğitimi kapsamında yürütülen grupla psikolojik danışma uygulamasının ortaokul öğrencilerinin iyi oluşları üzerindeki etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45(45), 153-170. <https://doi.org/10.15285/maruaebd.263879>
- Donnelly, J. & Ryder, J. (2011). The pursuit of humanity: curriculum change in English school science. *History of Education*, 40(3), 291-313.
- Edwards, C., Gandini, L. ve Forman, G. (2011). *The hundred languages of children: the Reggio Emilia experience in transformation (3rd edition)*. Westport: Abc-Clio.
- Eskici, G. Y. & Özsevgeç, T. (2019). Yaşam becerileri ile ilgili çalışmaların tematik içerik analizi: bir meta-sentez çalışması. *International e-Journal of Educational Studies*, 3(5), 1-15.
- Eskici, G. Y., & Özsevgeç, T. (2019). Yaşam becerileri ile ilgili çalışmaların tematik içerik analizi: bir meta-sentez çalışması. *International e-Journal of Educational Studies*, 3(5), 1-15.
- Garvan, C. W. (2013). Do instructional interventions influence college students' critical thinking skills? *A metaanalysis. Educational Research Review*, 9, 114-128.
- Göktaş, Y., Hasancebi, F., Varisoglu, B., Akcay, A., Bayrak, N., Baran, M., & Sozbilir, M. (2012). Trends in educational research in turkey: a content analysis. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(1), 455-460.
- Göktürk İ., F. (2014). Barışçıl yaşam becerileri temalı eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Griffin, P. & Care, E. (Eds.). (2015). *Assessment and teaching of 21st century skills: Methods and approach*. Dordrecht: Springer. <https://dx.doi.org/10.1007/978-94-017-9395-7>
- Güleş, E. ve Kılınç, H. H. (2020). Sınıf öğretmenlerinin tasarım beceri atölyelerine ilişkin görüşleri. *Turkish Studies-Education*, 15(6), 4227-4245.
- Gündoğan, A. & Can, B. (2020). Sınıf öğretmenlerinin tasarım-beceri atölyeleri hakkındaki görüşleri, *Turkish Studies- Education*, 15(2), 851-876. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.40357>
- Güven, S., & Kılıç, Z. (2017). Hayat bilgisi dersinde kullanılan öğretim yöntemlerinin etkililiği konusunda yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 200-223.
- Henriksen, D. (2017) *Creating STEAM with design thinking: Beyond STEM and arts integration*, *The STEAM Journal*, 3(1), doi: 10.5642/steam.20170301.11
- John Wiley & Sons. Smith, E. F., Steel, G. & Gidlow, B. (2010). The temporary community: Student experiences of school-based outdoor education programmes. *Journal of Experiential Education*, 33(2), 136- 150.

- Jordaan, J.; Beukes, R. & Esterhuyse, K. (2017). The development and evaluation of a life skills programme for young adult offenders, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(10), 3077– 3096.
- Kaya, İ. (2016). Yaşam becerileri programının (ybp) 4 yaş çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisi. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kim, D.H., Ko, D.G. & Han, M.J. (2014). The Effects of science lessons applying steam education program on the creativity and interest levels of elementary students. *Journal of the Korean Association for Science Education*, 34(1), 43-54.
- Küçükoğlu, A., & Ozan, C. (2013). Content analysis about master theses and dissertations in classroom teacher education. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 4(12), 27-47.
- Lee, N. E. (2018). Skills for the 21st century: A meta-synthesis of soft-skills and achievement. *Canadian Journal of Career Development*, 17(2), 73-86.
- MEB (2014). Millî eğitim kalite çerçevesi, Ankara
- MEB (2018). 2023 eğitim vizyonu. Erişim adresi: http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf Erişim tarihi: 1 Eylül 2022.
- MEB (2018). 2023 Eğitim Vizyonu. <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/> adresinden 10 Eylül 2022 tarihinde alınmıştır. MEB Tasarım Beceri Atölyeleri Öğretmen El Kitabı (2021).
- MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. <http://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/etkilesimli/kitap/tda/index.html> adresinden 22 Eylül 2022 tarihinde alınmıştır.
- Oktay, A. (2007). Yirmi birinci yüzyıl ve eğitimde yeni eğilimler. Eğitim Bilimine Giriş. A. Oktay (Editör). Ankara: Pegem Akademi.
- Öcal, S. D. ve İşcan, S. (2020). Millî Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve Dewey'nin Türkiye Maarifi Hakkında Raporu: Belge Analizi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(5), 1505-1518.
- Özenç, M. (2020). Sınıf öğretmenlerinin bakış açısıyla okulların sahip olması gereken nitelikler. *Turkish Studies-Education*, 15(4), 2841-2855.
- Pekdoğan, S. (2012). Reggio Emilia yaklaşımı üzerine bir çalışma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 232-246
- Railsback, J. (2002). Project-based instruction: Creating excitement for learning. Portland: Orthwest Regional Educational Laboratory.
- Robinson, C. W. ve Zajicek, J. M. (2005). Growing minds: The effects of a one-year school garden program on six constructs of life skills of elementary school children. *HortTechnology*, 15(3), 453-457. <https://doi.org/10.21273/HORTTECH.15.3.0453>
- Salı, G. & Arslan, M. (2000). Cumhuriyet dönemi ilkökul programlarında toplu öğretim uygulaması. *Eğitim ve Bilim*, 25 (117), 1300-1337.

- Scheer, A. Noweski, C. & Meinel, C. (2012). Transforming Constructivist Learning into Action: Design Thinking in education. *Design and Technology Education: An International Journal*, 17(3), 8-19.
- Siew, N. M., Amir, N. & Chong, C. L. (2015). The perceptions of pre-service and in-service teachers regarding a project-based STEM approach to teaching science. *SpringerPlus*, 4(1), 1-20.
- Silva, E. (2009). Measuring skills for 21st-century learning. *Phi Delta Kappan*, 90(9), 630-634.
- Solak, Y. ve Karataş, S. (2020). 2023 eğitim vizyonu hakkında eğitim yöneticileri görüşleri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 1-18.
- Sökmen, Y. (2021). Content analysis for articles published in the field of social studies education: Content analysis for articles. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 13(2), 1564-1582.
- Şahin, M., Göğebakan-Yıldız, D., & Duman, R. (2011). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi tezleri üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 96-121.
- Şimşek, A. (2019). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tarman, B., Acun, I., & Yüksel, Z. (2010). Evaluation of theses in the field of social studies education in Turkey. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 9(3), 725-746.
- Tarman, B., Acun, I., & Yüksel, Z. (2010). Evaluation of theses in the field of social studies education in Turkey. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 9(3), 725-746.
- Taştan Akdağ, F. (2017). Stem uygulamalarının öğrencilerin akademik başarı, bilimsel süreç ve yaşam becerileri üzerine etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Topbaş, E. & Yücel Toy, B. (2007). Kalabalık sınıflarda öğrenci merkezli öğretim uygulaması etkinliklerinin değerlendirilmesi: öğretimde planlama ve değerlendirme dersi örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 405-436.
- Topçu Bilir, Z. (2019). Yaşam becerileri programının beş yaş çocuklarının yaşam becerileri, benlik algıları ve sosyal duygusal uyum düzeylerine etkisi. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills, Enhanced Edition: Learning for Life in Our Times*. New York:
- Tunkham, P., Donpudsa, S. & Dornbundit, P. (2016). Development of STEM activities in chemistry on “protein” to enhance 21 st century learning skills for senior high school students. *Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts*, 16(3), 217- 234.
- Ulutan, E. (2018). TEOG fen bilgisi başarısını etkileyen değişkenlerin çok düzeyli regresyon modeli ile incelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Uslu, G. (2019). *Hayat Bilgisi konularının yer alan nitel çalışmaların incelenmesi: Bir meta-sentez çalışması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı, Elazığ.
- Ümmet, D. & Demirci, G. (2017). Yaşam becerileri eğitimi kapsamında yürütülen grupla psikolojik danışma uygulamasının ortaokul öğrencilerinin iyi oluşları üzerindeki etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45, 153-170. <https://dx.doi.org/10.15285/maruaebd.263879>
- Ütkür, N. (2018). Hayat bilgisi derslerinde kullanılan yöntem ve etkinliklerin tespiti: lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(01), 101-122.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı), Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yıldırım, B. & Altun, Y. (2015). STEM eğitim ve mühendislik uygulamalarının fen bilgisi laboratuvar dersindeki etkilerinin incelenmesi. *El-Cezeri Journal of Science and Engineering*, 2(2), 28-40.
- Yıldırım, B. & Selvi, M. (2018). Ortaokul öğrencilerinin STEM uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(STEMES'18), 47-54.
- Yılmaz, F., & Göçen, S. (2019). Hayat bilgisi öğretim programına ilişkin yapılan araştırmalara yönelik bir inceleme. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 79-86.